

STORTINGET

Representantforslag 15 S

(2026–2027)

fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Helge André Njåstad, Rune Midtun, Bjørn Larsen og Dagfinn Henrik Olsen

Dokument 8:15 S (2026–2027)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Helge André Njåstad, Rune Midtun, Bjørn Larsen og Dagfinn Henrik Olsen om å gi kommunene reell vetorett ved etablering av asylmottak

Til Stortinget

Bakgrunn

Utlendingsdirektoratet (UDI) har i dag tilnærmet ubegrenset makt til å plassere asylmottak i hvilken som helst kommune i Norge, uavhengig av hva kommunestyret, lokalbefolkningen eller de tjenestene som faktisk skal levere helsehjelp, barnevern, skole og voksenopplæring, mener om saken. UDI bekrefter selv praksisen på sine egne nettsider: Driftsoperatøren trenger nødvendig bruksløyve, men ingen politisk godkjenning, for å opprette et mottak. Det betyr i klartekst at lokaldemokratiet er satt på sidelinjen i en sak som har dyptgripende konsekvenser for kommunenes evne til å prioritere skole, eldreomsorg, og andre lovpålagte oppgaver. Forslagsstillerne mener dette er et systematisk angrep på lokalt selvstyre, og at praksisen må endres.

Dagens system for etablering av asylmottak er verken hjemlet i lov eller forskrift. Det hviler på instruks fra Justis- og beredskapsdepartementet og UDIs egne rutiner og retningslinjer. Kommunenes rolle er redusert til å bli orientert, fordi tilbyderer plikter å varsle vertskommunen om at det legges inn anbud, og kommunen varsles når et eventuelt tilbud er akseptert.

Når UDI vurderer at kapasitetsbehovet er stort, går det i praksis kort tid fra første kontakt til mottaket er i drift. I Lødingen kommune, som for øvrig er på ROBES-listen, fikk et enstemmig formannskap, som hadde sagt nei til etablering, beskjed fem uker før oppstart om at mottaket likevel skulle opprettes. Det sier noe om hvor reell den lokale medbestemmelsen er.

Konsekvensene for kommunene er betydelige og godt dokumentert i både Beregningsutvalgets rapporter og KOSTRA-tallene. Vertskommunetilskuddet er todelt, med en grunnsats per kommune på 851 007 kroner og en sats per ordinær mottaksplass på 13 061 kroner. Dette er ment å dekke de gjennomsnittlige utgiftene til helsetjenester, barnevern, tolketjenester og administrasjon. Beregningsutvalget for kartlegging av kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger har tidligere konkludert med at vertskommunene bare får dekket om lag 80 pst. av sine samlede utgifter. Skattebetalerne i vertskommunene betaler altså regningen for et asylmottak de aldri har bedt om, og det resulterer i en svekket eldreomsorg, lengre køer i helsetjenesten og mindre penger til skolene.

Forslagsstillerne er ikke alene om å reise denne kritikken. Nordland fylkesting har vedtatt en uttalelse i 2025, hvor et flertall har bedt Stortinget og regjeringen sørge for at staten kompenserer kommunene fullt ut for merkostnadene ved å være vertskommune. Nordland fylkesting pekte eksplisitt på at konsekvensen av dagens politikk kan være at barn ikke får oppfølgingen de trenger i skolen, at ventetidene ved fastlegekontoret øker og at eldreomsorgen blir dårligere. Også KS har gjentatte ganger påpekt underdekningen. Dette bør Stortinget lytte til.

UDI har varslet en kraftig oppskalering av mottakskapasiteten i 2026. I april ble det inngått 24 nye kontrak-

ter, med plass til til sammen 3 600 asylsøkere, fordelt på kommuner over hele landet. Reaksjonene fra ordførere har vært unisone. Ordføreren i Narvik, som fikk to mottak med 300 plasser, sier til NRK at det er «ikke bra» å treffe slike avgjørelser over hodet på kommunene. Lødingen kommune, som er på ROBEK-listen, fikk avtale om 150 asylsøkere til tross for at et enstemmig formannskap sa nei. I Skien gjenopprettes det nå mottak på Frogner hovedgård, noe som ble avvirket så sent som juni 2025. For ROBEK-kommuner kan uforutsette utgifter forskyve veien ut av økonomiske overvåking med ett til to år. Disse eksemplene viser et mønster av uforutsigbarhet og overstyring som rammer kommunenes evne til å levere stabile tjenester.

Forslagsstillerne viser til at Fremskrittspartiet har arbeidet for kommunal vetorett mot etablering av asylmottak i over to tiår. Forslagsstillerne viser til Dokument 8:116 (2007–2008) hvor det ble fremmet forslag som i praksis ville gitt kommunene vetorett.

Forslagsstillerne mener overkjøringen av kommunene ved etablering av asylmottak er uforenelig med prinsippet om lokalt selvstyre, som har vært en bærebjelke i norsk forvaltning siden formannskapslovene. At et statlig direktorat skal kunne overprøve folkevalgte kommunestyrer i saker som direkte påvirker kommunenes tjenester og økonomi, er alvorlig. Spesielt siden et asylmottak som er forankret i et lokalsamfunn, og der

lokalsamfunnet ønsker asylmottaket velkommen, har langt bedre forutsetninger for å lykkes med integreringen enn et asylmottak som er påtvunget lokalsamfunnet mot politikernes vilje.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sikre at etablering av asylmottak krever forutgående samtykke fra kommunestyret, og at kommunestyret dermed får en vetorett mot etablering av asylmottak.
2. Stortinget ber regjeringen instruere Utlendingsdirektoratet om å avstå fra å tildele kontrakter om drift av asylmottak i kommuner der kommunestyret har vedtatt at det ikke ønsker mottak, inntil lovendringer som sikrer vetorett for kommunene er innført.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at vertskommuner får full dekning av sine dokumenterte merkostnader knyttet til helsetjenester, barnevern, skole, tolketjenester og administrasjon som følge av etablering av asylmottak i kommunen.

7. oktober 2026

Erlend Wiborg

Helge André Njåstad

Rune Midtun

Bjørn Larsen

Dagfinn Henrik Olsen

